

Інтэрв'ю з нагоды

Хто своечасова не стартуе, той апынецца на абочыне

Вылічальна-аналітычнаму цэнтру Міністэрства адукацыі нядаўна споўнілася 20 гадоў

Дзямі Галоўнаму інфармацыйна-аналітычнаму цэнтру Міністэрства адукацыі споўнілася 20 гадоў. Гэтая ўстанова ў сістэме адукацыі настолькі часта бывае на слыху, што, ідучы на рэдакцыйнае заданне, я пэўна час наўня меркавала, быццам усе пра цэнтр ведаю. Але, на радасць, шараговы і не дужа любімы журналістамі збор інфармацыі для юбілейнага артыкула ператварыўся ў цікавую размову — пра навіны камп'ютэрнай тэхналогіі, Інтэрнэт і перспектывы Беларусі ў інфармацыйным свеце. Ну і, вядома ж, пра цэнтр, які выконвае значна большую работу, чым мы прывыклі заўважаць. Мой суразмоўца — дырэктар Галоўнага інфармацыйна-аналітычнага цэнтру Міністэрства адукацыі кандыдат тэхнічных навук дацэнт Мікалай Ізмайлавіч Лістапад.

— Напачатку галоўнымі задачамі цэнтру былі збор і апрацоўка статыстычнай інфармацыі на базе ўкаранення аўтаматызаваных сістэм кіравання. Тады толькі пачыналася паступаць камп'ютэрная тэхніка і спатрэбілася прафесійная арганізацыя, якая б мала ўсё гэта каардынавала.

Праблема, якой мы займаемся дагэтуль, — збор, апрацоўка, прадстаўленне статыстычных матэрыялаў, зборнікаў, статыстычных аналізаў усёго таго, што адбываецца ў галіне, пачынаючы з дзяцінства і заканчваючы дасягненнем (у сям'ях розных узростаў). Але цэнтр у нас больш шырока функцыянуе, і тую ж статыстычную справяднасць мы робім ужо на іншым узроўні.

У поўнай меры выкарыстоўваем аўтаматызаваны, чаго не было раней. Вельмі многа інфармацыі прыямаем на магнітных носбітах, па электроннай пошце.

Збор інфармацыі праводзім па розных напрамках дзейнасці сістэмы адукацыі. Імкнемся выявіць нейкія тэндэнцыі, а таксама прагназаваць іх на будучыню. Работа па кожным напрамку закінчана, як правіла, тым, што выдаецца адпаведны зборнік.

— Мікалай Ізмайлавіч, хто карыстаецца п'янінай працы цэнтру?

— Галоўнымі заказчыкам з'яўляецца Міністэрства адукацыі. У спісе абавязкоў расійскіх — Адміністрацыя Прэзідэнта, Савет Міністраў, міністэрства фінансаў, эканомікі, абсалютна ўсе ВУНУ, у тым ліку і ўсё, што датычыцца адукацыі аб'яўляюцца. Да нас прыязджаюць многія вучоныя Нацыянальнага інстытута адукацыі, Рэспубліканскага інстытута прафесійнай адукацыі, Акадэміі паслядыпломнай адукацыі і інш. Звартасці ў цэнтр нават Міністэрства статыстыкі, бо тут ёсць поўная інфармацыя пра ўсе навучальныя ўстановы краіны незалежна ад іх вядомасці прыналежнасці.

Два гады таму была ўрадавая задача ацаніць матэрыяльна-тэхнічную базу школ краіны. Быў створаны банк даных, дзе ёсць інфармацыя пра кожную школу — стан будынкаў, прызначэнне спецыяльнасці, магчымасці далейшага функцыянавання і г. д. Акрамя таго, створаны банк даных пра будынкі ўсіх ВНУ, ССНУ, ПТВ і пазашкольных устаноў. Гэта значыць ёсць звесткі пра матэрыяльную базу практычна ўсёй сістэмы адукацыі.

Ёсць банк даных пра кіраўнікоў устаноў галіны (пачынаючы ад загадчыкаў дзіцячых садкоў і заканчваючы рэктарамі ВУНУ), пра

педагагічныя кадры, што працуюць у чарнобыльскай зоне.

Да нас часта прыходзяць запыты з просьбай знайсці звесткі. І мы дапамагам, бо ёсць банк звестак пра дзяцей-сірот і дзяцей, што засталіся без бацькоўскай апекай, — іх больш за 25 тысяч. Ёсць банк звестак пра дзяцей з асабліва высокай псіхалагічнай развіццём, якіх маюць патрэбу ў спецыяльнай адукацыі, — іх больш за 125 тысяч. Гэта пераважна дзеці, якіх выхавалі ў сям'ях, якіх выхавалі ў спецыяльных дзіцячых ўстановах, якіх выхавалі ў сям'ях, якіх выхавалі ў спецыяльных дзіцячых ўстановах, якіх выхавалі ў сям'ях, якіх выхавалі ў спецыяльных дзіцячых ўстановах.

— Раскажыце, калі ласка, пра новы напрамак працы цэнтру — Інтэрнэт.

— Гэту работу мы пачалі прыкладна ў 1992 годзе стварэннем камп'ютэрнай сеткі Юнібел (у нашым цэнтры размешчаны яе цэнтральны вузел). Гэта была адна з першых у краіне сетак, якая аказвала паслугі карыстальнікам па доступе ў Інтэрнэт. А сёння Юнібел — самы буйны правайдэр Інтэрнэт у Беларусі пасля Белпака.

У нас больш за 200 карыстальнікаў — гэта пераважна ўстановы

Камп'ютэр становіцца ўстаўным на 60 працэнтаў у год, гэта значыць, што праз два гады ён маральна састарэе цалкам. Таму працэс набыцця камп'ютэрнай тэхнікі павінен быць пастаянным.

сістэмы адукацыі і некаторыя іншыя ўстановы сацыяльнай сферы. Нашымі карыстальнікамі з'яўляюцца БДУ, БДПА, БДУР, БДЭУ, БДТУ, сельскагаспадарчая акадэмія ў Горах і іншыя ВУНУ краіны. Што да школ, то каля 50-60 з іх маюць доступ у Інтэрнэт — і то толькі сталічныя, але і сельскія.

Інтэрнэт — гэта вельмі цікавы напрамак. Мы былі першымі ў краіне, хто пабудоваў высокахуткасны аўтаматызаваны калектыву ў Мінску, дзе мы выраблялі многія новыя тэхналогіі перадачы даных. Атрымалі шэраг грантаў, у тым ліку і ад еўрапейскай супольнасці.

Два гады таму выраблялі такі від паслуг, як відэаканферэнцыя ў Цэнтральнай і Усходняй Еўропе. У кампаніі з Германіяй, Францыяй, Вялікабрытаніяй, Італіяй, Польшчай, Канадай мы спрабавалі працаваць у нашай сетцы. Гэта быў цікавы навуковы праект.

— Як можна ацаніць забеспечанасць устаноў адукацыі сучаснай камп'ютэрнай тэхнікай?

— Гэта праблема вельмі актуальная. Камп'ютэр становіцца ўстаўным на 60 працэнтаў у год, гэта значыць, што праз два гады ён маральна састарэе цалкам. Таму працэс набыцця камп'ютэрнай тэхнікі

беспячэння адукацыйнага працэсу?

— Не, мы толькі каардынуем распаўсюд, г.зн. выступаем у ролі заказчыка. Шукаем калектывы, з'яўляюцца ў БДПА былі распаўсюджаны вельмі добры пакеты па фізіцы, які цыпер выкарыстоўваецца ў нашых школах. Часам мы куліем гатовыя пакеты, напрыклад, у Расіі.

Наш фонд праграмных сродкаў які змяшчае ўсё, што павінен быць сёння ў школе, — усе віды тэхнікі, праграмнае забеспячэнне. Ёсць спіс абавязковага забеспячэння, без якога проста нельга праводзіць урокі інфарматыкі. І калі ў школе нечага не стае, то можна звярнуцца да нас і набыць усё неабходнае.

Што да выкарыстання камп'ютэраў на іншых вучэбных прадметах, то тут ёсць шэраг праблем, звязаных і з загучанасцю камп'ютэрных класаў, і з негатаўнасцю настаўнікаў, і з адсутнасцю адпаведных метадыч выкладання.

— Вы праводзіце навучанне настаўнікаў навіннай камп'ютэрнай тэхналогіі?

— Так, але гэта не носіць масавага характару. Значыцца мы праводзім кароткатэрміновыя курсы для метадыстаў абласных ІІП і ўпраўленняў адукацыі, паказваем новыя метады, новыя падыходы да таго ці іншага праграмага сродку, які ўкараняецца ў навучальны працэс.

Інфарматыка — гэта першы прадмет, па якім Беларусь, яшчэ ў складзе ССРС, брала ўдзел у міжнародных алімпіадах. І ніводнага разу нашы дзеці не яарталі без ме-

даў. Дык вось, да міжнародных алімпіадаў яны рыхтуюцца ў нас. Для гэтага мы запрашаем высокапрафесійных выкладчыкаў, пераважна з БДУ.

А наогул кожны настаўнік інфарматыкі, які клапоціцца пра свой прафесіяналізм, ведае наш адрас.

— Мікалай Ізмайлавіч, вядома, што ваш цэнтр бярэ ўдзел у шматлікіх міжнародных праектах...

— Так, цэнтр з'яўляецца афіцыйным выканаўцам праекта Урада рэспублікі і прадстаўніцтва ААН у Беларусі "Інтэрнэт", які стаў штуршком да развіцця Інтэрнэт для сацыяльнай сферы.

Цікавы навукова-даследчы праект еўрапейскай камісіі "Эксперыменты па глабальным ўзаемадзеянні нацыянальных хостаў" быў звязаны з распаўсюдам новых камп'ютэрных тэхналогій. 25 краін свету ўзялі ў ім удзел.

Зусім нядаўна завяршыўся двухгадовы праект з фірмай Intel, які быў арыентаваны на тое, каб выбраць лепшую навукова-даследчую працу школьніка і накіраваць яго для абароны гэтай працы ў ШІА. Фірма Intel фінансавала праект, а напярэдадні рэалізаванай яго на Беларусі займаўся наш цэнтр. Зараз трое школьнікаў звярнуліся з Сан-Хасэ і прывезлі прамоў.

Ёсць у нас сумесныя праекты з ЮНЕСКА па інфармацыйных тэхналогіях. Апошні з іх мае на мэце распаўсюд пачатковай па выкарыстанні інфармацыйных тэхналогій на прыкладзе краін СНД.

— Скажыце, Мікалай Ізмайлавіч, якія прамогі наогул развіцця інфармацыйных тэхналогій у нашай краіне?

— Альтэрнатыўна гэтаму няма. І калі XX стагоддзе прайшло пад знамёнам павышэння прадукцыйнасці фізічнай працы, то новае стагоддзе будзе праходзіць пад знамёнам павышэння прадукцыйнасці розумовай працы. Без новых інфармацыйных тэхналогій сёння ў прыватнасці немагчыма існаваць. І хто своечасова не разумее гэтага і не стартуе, той апынецца на абочыне.

Гэта добра разумее і кіраўніцтва галіны, і вышэйшае кіраўніцтва краіны. Цяпер у нас рэалізуецца цалы шэраг адпаведных праграм, і летась упершыню на гэта былі выдзелены неабходныя сродкі.

Вельмі цікава дзяржаўная праграма НІСК, якая мае на мэце стварэнне навукова-даследчай камп'ютэрнай сеткі для навуковай супольнасці.

Ёсць дзяржаўная праграма стварэння камп'ютэрнай сеткі сістэмы адукацыі Беларусі, якая пачала ўжо рэалізоўвацца. Галоўная яе задача — стварэнне інфармацыйных рэсурсаў. У нас вельмі добрая камп'ютэрная інфраструктура ўнутры краіны — Белтэлэкам і Міністэрства сувязі ў свой час зробілі многае, і сёння тэлефонная сувязь ёсць у кожнай вёсцы. Такім чынам, камунікацыйнае забеспячэння маля.

Калі паглядзець статыстыку звяртанняў у Інтэрнэт, то карыстальнікі пераважна звяртаюцца туды з мэтай атрымання інфармацыі. І вельмі мала звяртаюцца да нас з другога боку. Гэта адбываецца таму, што ў нас няма інфармацыйных рэсурсаў у дастатковай колькасці. А тым, што ёсць, не аформлены і не прадстаўлены патрэбным чынам. Таму галоўная наша задача ў межах праграмы — паспрабаваць стварыць гэтыя інфармацыйныя рэсурсы.

Праводзіцца цалы шэраг мерапрыемстваў, звязаных з рэгістрацыяй інфармацыйных рэсурсаў. Праблемы абароны аўтарскай права, бяспекі інфармацыі, якасцтва сёння вельмі актуальныя. Ва ўсім свеце робіцца спроба іх вырашэння. Мы таксама на сваім узроўні спрабавалі вырашаць гэтыя і многія іншыя пытанні.

Гутарыла
Галіна СІДАРОВІЧ.

Прызнацца, расказы Анісімаўны (так клічуць Галіну Анісімаўну аднавяскоўцаў) засмучалі і мяне: у самога вочы сталі вільготнымі, зачымыла ў грудзях...

Жыла з бацькамі, расіла двух сыноў. Працавала ў Руднянскай школе. Аднастайная дзень за днём працягалі шокі будні ўдавы, вясковай настаўніцы. Пасля таго як фашысты спалілі вёску, жылі ў зямлянцы. Потым пабудавалі хату, але жыць стала яшчэ цяжэй, калі адзін за адным пайшлі з жыцця бацькі. Праца па гаспадарцы займала ўвесь дзень. На праверку вучнёўскіх сшыткаў і хатніх заданняў заставаліся ночы. Любіла сваю работу, якой аддала больш як 40 гадоў. У летнія месяцы ха-

Арнольд. Думала, не выжыве, не перажыве.

Сэрца маці разрываўся ад гора, яна страчвала прытомнасць. А праз два тыдні пасля пахавання старэйшага таксама нечакана памёр малодшы сын Уладзімір.

Сёння Анісімаўна жыве адна. Здароўе 84-гадовай жанчыны, канешне, палводзіць. Але яна трымаецца, змагаецца з хваробамі. Заспеў яе на агародзе за прапалкай буракоў. Адразу паскардзілася, што дрэнна бачыць.

Апрацоўваць агарод дапамагаюць нявестка Ніна і ўнукі, якія прыязджаюць з Мінска. Канешне, ёй хацелася б, каб яны прыязджалі часцей.

Партрэт

Выпрабаванне лёсам

Я часта бываю ў роднай вёсцы Руднае, што на Капыльшчыне. Сёння тут салдацкіх удоў засталася менавіта, чым паліцаў на адной руцэ, менавіта, чым удзельніцаў вайны. А ў пасляваенныя гады ўсё вёска, увесь калгас трымаліся ў асноўным на іх, на тых, хто чакаў, але не дакачаў сваіх мужоў з вайны. Канешне, трэба было б расказаць аб кожнай з удоў, усе яны заслужылі гэтага, але размову буду вёсці пра адну, якую ведаю больш за іншых. Гэта — настаўніца, мая суседка Галіна Анісімаўна Падлужная.

дзіла на працу ў калгас, гаварыла сыноў. Трапіла на іх свае мізэрныя збыркі.

Аднак Галіну Анісімаўну не зламаў лёс ні фізічна, ні маральна менавіта тады, калі згарэла хата. Новую будавала адна са сваіх сям'я. На хату пайшлі ўсе сродкі.

Хутка старэйшы, Арнольд, вывучыўся на экскаватарчыка. На наступленне ў інстытут і вучоў у сям'і не было сродкаў. Працаваць і жыць стаў у Мінску. Праз некаторы час прыехаў у госці да маці ўжо з сям'ёй. Бабушка ралавалася ўнукам.

Анісімаўна жыла ў новай цаглянай хаце з малодшым сынам Уладзімірам, які працаваў у калгасе механізатарам. Залішча, жыццё пачало паліпшацца.

Але ж не! Лёс-ліхадзей нанёс свой чарговы удар. У 1998 годзе нечакана памёр старэйшы сын

Глядзю на Анісімаўну, спытаў яе расказ аб перажытым і думалі: "Як гэта жанчына вытрымала столькі нягодаў! Колькі ж трэба моцы, каб перадолець, выжыць, не зламацца?"

На долю многіх удоў выпала нямытая гора. І большасць з іх не здаліся. Іх загартвала жыццё. Менавіта на такіх людзях і трымаецца наша дзяржава, асабліва ў цяжкія гады.

Гэтая жанчына — чалавек цяжкага лёсу. Яна вытрымала ўсё выпрабаванне, якія выпалі на яе ўдавоўню долю — долю цяжкай нежаночай працы і адзіночкі наватых слёз.

Ці пастаяць калі-небудзь помнікі салдацкай удаве? Усе павінны бачыць — салдацкія ўдавы не забыты, яны ўважлівыя ў грашчэ.

Мікаіл ЛАГУН.

Лета-2001

Трынаццаты сезон "Рамонка"

За вёскай Парубішкі дарога вядзе ў сасновы лес. А на працягу, дзе пачынаецца гушчар, дрэвы нібыта расступіліся, утварыўшы вялікую паліну. Тут будаўнікі і выбралі месца для міжкласнага дзіцячага летніка, які сёлета распачаў ужо свой трынаццаты сезон.

Кожная лета ў "Рамонку" праводзіць свае канікулы (у тры змены) каля паўтэйскай хлопчыкаў і дзяўчынак.

— Падыроўку да прыёму дзетары ў гэтым годзе мы пачалі ў сакавіку, — тлумачыць старшыня райкама прафсаюза работнікаў аграпрама Антон Галаўня.

— Спэцыялісты толькі на свае сілы і магчымасці: на 4-5 чалавек гаспадарчых работнікаў, што знаходзіцца ў штатце летніка. А трэба было павялічыць, пафарбаваць, падрамантаваць жылля памяшканні, сталовую, клуб, бытоўкі... І, слава Богу, са сваёй задачай паспяховы справіліся. Завіталі на адкрыццё другой змены. Чысціня, парадок.

— Для першай змены наадвор'е было крыху неспрыяльнае, — гаворыць начальнік летніка Лілія Іванаўна Качурка, — завараліся дажджы. Але ж ад гэтага вясельлі і добрага настрою ў дзяцей не меншала. Мерапрыемствы, што падрыхтаваны, планаваліся, ладзіліся ў клубе, у жылля памяшканнях. Радасць дзіцячых смеху не пакідала дзіцячых твароў.

— Хто з дзяцей у нашым летніку адпачываў, той і на наступны год зноў абавязкова прыязджае. У гэтым жа годзе ўспуныся, — кажа Антон Ізмайлавіч. — Вось цяпер, на другую змену, было 300 заваў ад бацькоў. Прышлося пераводзіць дзяцей на наступную, трэцюю змену.

І са старэйшымі райкама прафсаюза нельга не пагадзіцца

і забавляльная праграма ў летніку для дзяцей цікавая і змястоўная, і харчаванне адлажанае. Сталовую яны наведваюць шэсць разоў у дзень. Таматы, агуркі, капуста, іншая гародніна завазіцца з ліскага саўгаса "Тарнова". У дастатку мясных і рыбных вырабаў. І гатовыя навуцэнцам павары, якія маюць вышэйшую альбо першую катэгорыю і вопыт работы на такіх жа пасадах у дзіцячых установах.

А за здароўе дзяўчынак і хлопчыкаў уважліва сочыць Ніна Пятроўна Ладыйка, вопытны доктар, пажываючая жанчына. Мы былі сведкамі (у дзень нашага наведвання), калі дзеці атрымалі вітамін "Крепыш-М".

— Розных медыкаментаў у дастатку, — патлумачыла нам медсястра Ала Якаўлеўна Тарасевіч. — Так што здароўе падлеткаў мы гарантуем.

Толькі ж, здаецца, ад усіх хваробаў тут каштоўней за ўсё — гэты маляўнічы куток, свежае паветра, настоенае на водары лясных раслін і хваю, а таксама штодзёныя вясёлыя настроі дзіцячых сумесных заняткаў.

Канстанцін СТАНКЕВІЧ,
г.п. Воранава.

НА ЗДЫМКУ: на лінейцы.

Фота аўтара.

Скажу добрае слова

Калектыв, для якога няма дробязяў

Пра школу ў вёсцы Дзянісавічы Крупскага раёна мы чулі імат: і тое, што ёй амаль 100 гадоў, і тое, што працягла ая ўсё вехі нашых педагагічных рэформ, будучы пачатковай, сямігадовай, а з 1957 года — сярэдняй. Чулі, што сёння яе ўзначальвае незвычайная жанчына. Але тое, што мы ўбачылі і ў якім людзямі сустракліся, накінула яшчэ больш прыемнае ўражанне.

Вось ужо 25 гадоў узначальвае школу Валянціна Федараўна Лаўніковіч. Па словах людзей, з якімі яна працуе, яе энергія можна толькі пазайздросціць. Яна з'яўляецца натхняльнай і арганізатарам новых пачынанняў не толькі ў жыцці сваёй школы, а і ў вёсцы ў вёсцы.

Прыехала Валянціна Федараўна сюды пасля заканчэння Мінскага педагагічнага інстытута, ды так і засталася ў Дзянісавічах. — Калі мяне накіравалі ў школу ў Дзянісавічы, — расказвае яна, — было адно жаданне: працаваць і жыць для дзяцей. Мяне забудзілі цікава і сістэма гуманістычнага выхавання. Таму я і стала ініцыятарам стварэння гуртоў "Культура", "Ветлісавы", "Дабрыня", клубу "Апска" і "Клопаты". І я не памылалася. Спачатку настаўнікі, а потым і вучні падтрымалі мае задумкі. Гэта нас звязала аднадушсцем і сабрамі, папелічнікамі і адной камандай.

Вось ужо дзесятак гадоў, як у школе няма праванарушэнняў. Пераступаючы парог гэтай вясковай школы, мы адразу адчуем, што дзеці вясельны, добраахвотны і шчыры. Як, дарэчы, і настаўнікі. Сёння ў школе працуе 16 настаўнікаў. З іх двое — з вышэйшай катэгорыяй і 14 настаўнікаў маюць першую кваліфікацыйную катэгорыю. Школа працуе над праблемай павышэння якасці ведаў вучняў на аснове гнуткай унутранай дыферэнцыяцыі. 30 гады школьнага кампанента адлюстніваю на палігоне вывучэнне прадметаў, і гэта дае свае вынікі. За апошнія 5 гадоў атрымалі медаль 10 вучняў, штодоў паступае ў ВУНУ і ССНУ 60 працэн-

цы школы, перадаючы іх сваім вучням. Нягледзячы на свае эканамічныя цяжкасці, сямейныя праблемы педагогаў прадукоў над самаўдаснаваеннем, выкарыстоўваюць дасягненні педагагічнай навукі на сваіх уроках. Элементаў інавацыйных пелтэхналогій можна заўважыць на ўроках наставніцы рускай мовы В.Я.Кудзёрскай, наставніцы геаграфіі Л.С.Баранавіч, наставніцы фізікі А.А.Пятрасевіч. Практыка паказвала, што мы зрабілі правільную стаўку на спільны інтарэс адукацыі і вучняў і на іх асабісты развіццё з вопытам дарослых. Сярэдні

ўзрост намага калектыву — 36 гадоў, — адзначыла В.Ф.Лаўніковіч.

Школа супрацоўнічае з калгасам "Дзянісавічы", мясцовым лясніцтвам. Калгас дапамагае школе ў арганізацыі гарачага харчавання, правядзення школьных састаў, аказвае транспартныя паслугі, вышывае стыпендыя вучнікам вучобы. Вучнёўскі калектыв школы не застаецца ў даўгу — штогод аказвае дапамогу ў сезонных сельскагаспадарчых кампаніях.

НІКОЛІ за ўсю гісторыю правядзення конкурсу, якая налічвае 10 гадоў, не было такога, каб сярэд дзяцішай удзельнікі былі столькі прадстаўнікоў аднаго прадмета. Сёлета ў фінальным туры конкурсу прынялі ўдзел сем настаўнікаў географіі, якія сталі пераможцамі абласных тураў.

Гэта Ала Уладзіміраўна АРАБЕЎ, настаўніца сярэдняй школы №10 Оршы, Святлана Васільеўна ГЕРАСІМАВА, настаўніца сярэдняй школы №7 Барысава, Галіна Пятроўна ДРОКІНА, настаўніца Маладзешчанскай беларускай гімназіі, Дзмітрый Канстанцінавіч КРАЎЦЭВІЧ, настаўнік ліцэя БДУ Мінска, Ірына Юрэўна МІТРАХОВІЧ, настаўніца Пярэдняй сярэдняй школы Светлагорскага раёна Гомельскай вобласці, Валдзім Паўлавіч ШПЕТНІ, настаўнік Ланскоўскай сярэдняй школы Маладзешчанскага раёна Брэсцкай вобласці, Святлана Яфімаўна ЮРГЕЛАС, настаўніца гімназіі №1 Магілёва. Педагагічны стаж у іх — ад 7 да 24 гадоў. Амаль усе — настаўнікі вышэйшай катэгорыі, у кожнага з іх — свае педагагічныя філасофіі, свае метадычныя дадаткі, свае погляды на жыццё. Але ўсіх іх, настаўнікаў майго навуку — географіі, аб'ядноўвае ўлюбленасць у сваю справу, павяда да дзяцей і калег, высокі прафесіяналізм, майстэрства, талент. Усе яны — ужо вядомыя ў сваіх рэгіёнах і нават у рэспубліцы.

У Святлану Васільеўну Герасімаву вылікі вопыт працы ў школе. Яна даўно пераканалася ў тым, што на ўроках трэба вучыць сваіх вучняў думаць, і таму вынікам засваення імі ведаў і ўменняў лічыць не рэспубліцкую ўзнагароду, а самастойнае адкрыццё вучнямі. Для гэтага лепш за ўсё падыходзіць тэхналогія праблемнага навучання, якой настаўніца аддае перавагу.

Святлана Васільеўна нарадзілася ў настаўніцкай сям'і і дзяцінства была ўдзячнай у атмасферы творчасці і самадзяльнай справе, павагі да вучняў, якіх яна адзінаццаці гадоў назад, калі пачаўся ён шлях педагога, яна называе ўспрымаў школу як храм, дзе павінна панавала любоў, творчасць, даброта.

Мінскую вобласць прадстаўляе і Галіна Пятроўна Дрокіна. Яе майстэрства, самадзяльнасць у працы, натхненнасць адразу адчувае, як толькі ўпершыню знаёміцца з настаўніцай. Непадзянанасць яе асобы праявілася ўжо ў першым выхадзе на сцэну падчас самапрэзентацыі, калі яна, быццам сшышоўся з вокладкі часопіса для жанчын, з парасонам, у капялюшчык, змела прымянуў да сябе ўвагу і ўключыў у дыялог з сабой усю залу. "Праквілас" гэтая настаўніца і на ўроках, дзе шырока выкарыстоўваліся сучасныя актыўныя метады навучання. Настаўніца лічыць, што навучэнне — гэта мастацтва. А на пытанне: "Што галоўнае ў навучанні?" — "Ты" спасылаецца ці "я?" — яна адказвае: "У мастацтве галоўнае — "хто" вучыцца стварае. Бо выхоўваць асобу можа толькі асоба". Нездарма сваю педагагічную філасофію

яна вызначыла словамі: "Развіццё асобы адбываецца праз разуменне, адназначнае разуменне, пачуццё, душы і цела".

Галіна Пятроўна некалькі апошніх гадоў працуе над палітычным эканамічным ведаў школьнікаў і, акрамя географіі, выкладае эканаміку ў профільных класах. Яе глыбокі тэарэтычны веды па эканаміцы, майстэрства валодання метадамі і прыёмамі рацыянальнага кіравання прадэсаваным навукамі ў 9 класе па тэме "Сутнасць рынкавых адносін" дазволілі ў форме ўзрушчальнага эксперыменту і на аснове лагічных разважанняў у шчыльнай сувязі з жыццём сфармуляваць асноўныя паняцці і вырашыць галоўную праблему тэмы. І трэба было бачыць твар вучняў — натхнёныя, прэжныя да

ку новага, што выклікае цікавасць, яе вучыць да географіі, бо адзін з ёўрок не падобны да другога. Настаўніца смела асвойна інавацыі, выкарыстоўвае асобна-арыентаваныя тэхналогіі і, каб іх фрагменты. "Спачатку абудзі прагу да ведаў, а потым навучы, арганізаваны супрацоўніцтва з вучнямі" — пятай такі падыход у настаўніцы. Як чалавек творчы Ала Уладзіміраўна актыўна ўдзельнічае ў школьнай метадычнай рабоце, кіруе творчай групай настаўнікаў географіі горада "Майстра-клас". А калі выдасца магчымасць, арганізуе паходы і экскурсіі з вучнямі па роднай беларускай зямлі.

Д.К.Кравуцкі, І.Ю.Мітраховіч і В.П.Шпетыны прышлі ў школу сем-восем гадоў назад. Але пра іх можна з упэўненасцю сказаць: "Настаўнікі па прызыванні".

абузасмасуваць прыроды, чалавек і грамадства, вучыць разумець, хараство і гармонію прыроды, веліч падзівы і прычы чалавек, вучыць мысліць мастацкімі вобразамі. Усе гэта папярэе кругавіда вучняў і выклікае любоў да Радзімы.

Вядома, што настаўнікі географіі скардзіцца на зашліноў тэарэтычнасць падручнікаў. Ірына Юрэўна ўмела пераадольвае гэтую акалічнасць: мастацкі творы дазваляюць ажывіць навуковыя пастулаты, дастукацца да душы і розуму вучня, стварыць розныя географічныя вобразы.

У 2000 годзе Ірына Юрэўна ўжо ўдзельнічае ў рэспубліканскім семінары. І вось яе ўменне спалучаць мастацкі творы з географіяй заўважылі і па заслугах аданілі членства ў конкурсу. Пры разглядзе ў дзесятым класе эканамічных праблем беларускага Палесся ўвага

рабату. Праблемнае навучанне, ўзрушчальнае гутарка, даследаванне, дэлавая гульня, заочнае падарожжа — вось ілюючы пералік метадаў і форм, якія Валдзім Паўлавіч выкарыстоўваў на сваіх конкурсных ўроках. І ёсць адна з мадэляў навучання, якой ён аддае асабліваю ўвагу, якую лічыць асновай сваёй педагагічнай філасофіі. Гэта — пошукавая вобразна-знакавая мадэль, пра якую настаўнік пісаў у сваім артыкуле ў часопісе "Географія: праблемы выкладання", 2000, №1. Яе асаблівасцю з'яўляецца стварэнне схем, малюнка-вобразы, знака-симвала тэрыторыі, якая вучыцца, у выніку чаго адбываецца трансфармацыя навуковага географічнага месцы ў "змяшчальны", веды набываюць "гуманітарны" характар і даступную, зразумелую для вучня форму.

Нездарма гэтай яго навуковага даследавання з'яўляецца "Фарміраванне географічнага вобраза краіны ў працэсе навучання географіі" (на прыкладзе курса географіі машыроўку і краўні ў 7 і 8 класах). Менавіта па гэтай праблеме настаўнік неаднаразова выступаў на канферэнцыях, семінарах і курсах, арганізаваных Брэсцкім абласным інстытутам павышэння кваліфікацыі і Акадэміяй паслядыпломнай адукацыі.

Валдзім Паўлавіч працуе ў класе з палітычным вывучэннем географіі. Ён распрацаваў аўтарскія праграмы для 9, 10, 11 класаў. Кабінет географіі, які створаны рукамі настаўніка, лічыцца лепшым у вобласці.

Важным напрамкам школьнай географічнай адукацыі валдзім Паўлавіч Шпетыны лічыць пазакласную работу. Ён распрацаваў гульні па краіназнаўстве "Краіны" і "Географічныя ралі", якія любяць вучні. Ён арганізуе паходы і веча-ры. Кожны месяц у Ланскоўскай сельскай школе, дзе Валдзім Паўлавіч працуе намеснікам дырэктара па выхавальнай рабоце, выходзіць географічная газета "TERRA INCOGNITA" з пытаннямі алімпіады для вучняў школы.

Настаўнік і сам удзельнічаў у значнай алімпіядзе па географіі, якую праводзіла расійская газета "Географія". Як лаўрэат ён атрымаў дыплом, які падпісаў У.П.Макасоўскі, самы знакаміты сучасны вучоны-географ Расіі і аўтар падручніка па географіі для 10 класа, а таксама атрымаў падарунак — кнігу "Энцыклапедыя турыста".

Самым важным на конкурсе стаў этап прадстаўлення настаўнікаў свайго прафесійнага майстэрства праз адкрытыя ўрокі. Кожны ўдзельнік, акрамя вядзюкара, які ён праводзіў у сваёй школе, даваў яшчэ два конкурсных ўрокі ў мінскіх школах — адзін па выбарнай сама настаўнікам тэме, другі па тэме,

якую прапанавала яму журы. Настаўнікі географіі знаходзіліся ў нейкай ступені ў больш складаных умовах, чым іншыя ўдзельнікі конкурсу. Бо часам яны не толькі выкарыстоўвалі асноўныя метады і формы пазнавальнай дзейнасці, віды і тыпы ўрокаў, але выпадкова супадалі нават гэтыя іх ўрокі. Напрыклад, члены журы па два разы былі на ўроках, якія праводзілі розныя настаўнікі па тэме "Аўстралія" (абагульняльнае паўтарэнне) і па тэме "Украіна". Як кажучы: "Усе пазнаеца ў параўнанні" — і ў нейкім сэнсе менавіта так раптоўна адбылося на конкурсе.

Наогул, журы ацэньвала ўменне настаўнікаў мадэляваць урок па канкрэтнай тэме, рэалізоўваць сваю мадэль з вучнямі і праводзіць аналіз прадэсаванага ўрока. Такім чынам, галоўным паказчыкам прафесійнага здольнасці настаўніка з'явіўся ўрок. Некаторыя ўрокі ўдзельнікаў конкурсу будуць публікавацца на старонках навукова-метадычнага часопіса "Географія: праблемы выкладання".

Па выніках праведзеных ўрокаў, самапрадстаўленняў, тэспіравання і ацэнкі месцы тэзісаў выступлення перад грамадскасцю, якія ўвайшлі ў фінальную частку конкурсу, былі вылучаны 6 лепшых настаўнікаў. Сярод іх — Г.П.Дрокіна і В.П.Шпетыны. Дзень 28 чэрвеня вызначыў пераможцу сярод шасці суперфіналістаў. Ём стаў Валдзім Паўлавіч Шпетыны. Яго міні-урок на сцене, узяў у конкурсе-сімпрызе і абароне адукацыйнага практэста "У новы век з новымі падручнікамі" скарылі сэрцы журы і ўсіх, хто прысутнічаў.

А вось другое месца на конкурсе заняла Галіна Пятроўна Дрокіна.

Удзельніцаў конкурсу ўшаноўвалі знакамітыя людзі нашай краіны. Пераможцу Валдзіма Паўлавіча, а таксама Галіну Пятроўну павіншаваў доктар географічных навук, прэзідэнт Рэспубліканскага географічнага таварыства В.С.Аношка. І гэтая акцыя была знакавай і сімвалічнай. Яна дэманстравала спадку школьнай і вышэйшай географічнай адукацыі, які ўвасабляў у сабе наша "цудоўная сімбія", акадэмічнай географічнай навуцы і сістэмы павышэння кваліфікацыі педагогаў.

Калі нам спатрэбіцца ўявіць вобраз педагога новага тысячагоддзя, то кожны ўдзельнік конкурсу настаўнік географіі, у вайкай ступені адпавядае яму. Усе педагогі валодаюць культурнай мыслення, камунікацыйнымі здольнасцямі, адкрытыя для эксперыментаў і, у той жа час, захоўваюць традыцыі. І, нарэшце, гэта асоба, якія прыцягваюць да сябе вучняў і дарослых, зачароўваюць іх сваёй настаўніцтвам. І, канешне, яны — грамадзяне, якія так любяць сваю Радзіму — Беларусь.

Валодзіца БЕЛАЯ, віцэ-прэзідэнт Географічнага таварыства, член журы Рэспубліканскага конкурсу прафесійнага майстэрства педагогаў, метадыст вышэйшай катэгорыі ўпраўлення адукацыі Акадэміі паслядыпломнай адукацыі.

Правы дзіцяці Як роўныя партнёры

Калі ў галіне спецыяльнай адукацыі прадугледжаны розныя формы навучання, у тым ліку і інтэграцыя, дык у галіне сацыялізацыі дзяцей з парушэннем слыху — размова пераважнам адрэзана аб прафесійнай падрыхтоўцы. Яна мае на мдзе прадэсаванне права і рэальнай магчымасці актыўна ўдзельнічаць у сацыяльным жыцці грамадства. Застаюцца не вырашаныя пытанні культурнай інтэграцыі. Галоўнай перашкодай ў рэалізацыі гэтых правоў з'яўляецца тое, што людзі з абмежаванымі магчымасцямі жыццяздольнасці і праваздольнасці не прыстаюць адукацыю да правільна ўмоў грамадства, а ўключаюць у яго жыццё на сваіх асаблівых умовах, гэта значыць у адпаведнасці са сваімі магчымасцямі, якія неабходна прымаць і ўлічваць.

Мерапрыемства, якое ўваходзіла ў праграму Рэспубліканскага семінара кіраўніцтва спецыяльнай устаноў "Сучасныя праблемы адукацыі дзяцей з парушэннем слыху", адбылося ў Барысаве.

Дзіцячы дом і школа-інтэрнат для дзяцей з парушэннем слыху Барысавскага падзялілі сваімі напрамкамі ў навучанні і выхаванні дзяцей. Перад удзельнікамі семінара выступілі адукацыйныя ў галіне супраадаваці. Адыёлас дэлавае абмеркаванне праблем навучання і выхавання такіх дзяцей.

Галоўнай палей, якая адрознівала гэты семінар, была каністра-

тная праграма "Мы дзеці твае, планета Зямля". Удзельнікі канцэртнай праграмы — вучні з нармальным слыхам агульнаадукацыйнай школы і школы-інтэрната для дзяцей з парушэннем слыху — спявалі разам. Так, спявалі Анжэла Цімішана, вучанца 24-й сярэдняй школы, выконвала песню "Маленькая краіна". Адначасова з ёю на сцене "спявала" на цудоўнай жэставай мове, вучаніца школы-інтэрната Аня Парадзіна. Спявала для тых, хто не чуе. Глядацкая зала была перапоўнена. У першых радах сядзелі дзеці і дарослыя з парушэннем слыхам дзе частка глядацкай, якая ўспрымае, што адбываецца на сцене, толькі з дапамогай зроку. Усіх выканавалі, якія чулі і не чулі, зала сустракала гучнымі апладысмантамі. Праграма складалася з 15 канцэртных нумароў рознага жанру. І не адзін, а некалькі канцэртных нумароў выконвалі адначасова на дзвюх "мовах". У канцэртнай праграме ўсе дзеці ўдзельнічалі як роўныя партнёры.

Пашырэнне інтэграцыйных сфер дзейнасці дзяцей з асаблівасцямі развіцця свядчэнне фарміравання новай ментальнасці ў цывілізацыянальным грамадстве.

Лідзія ДЗІМСКІС, кандыдат педагагічных навук, загадчык сектара Нацыянальнага інстытута адукацыі.

Адпачынку спрыяюць чыгуначнікі

Баранавіцкае аддзяленне Беларускай чыгункі каторы год падтрымлівае ізофскія сувязі з гімназіяй № 4 Баранавічы. Супрацоўніцтва, як правіла, плённае.

Вось і сёлета кіраўніцтва аддзялення паспрыла, каб заўчасна сумесна з аддзелам адукацыі гарвыканкама прафінасаваць утрыманне прышкольнага краязнаўчага летніка "Сонейка". Як паведаміў намеснік дырэктара гімназіі па выхавальнай рабоце Пётр Леваневіч, у летніку шпяр адпачывае другая змена гімназістаў.

Да паслуг дзячынцаў і хлопчыкаў прадугледжаны адмысловыя пакоі для адпачынку і кабінет, прыстасаваны пад вучэбныя мсты.

Пётр Міхайлавіч удакладніў, што летнік стаў спецаб'ектам цэнтрам як для адораных дзяцей, так і тых, хто хоча ўдасканаліць, паглыбіць свае веды па матэматыцы, беларускай і рускай мовах.

У планах работы з выхаванцямі асноўная увага акацітуецца на абуджэнні ў вучняў любові да роднага краю, яго гісторыі. Так, з удзелам таго, што сёлета Баранавічы

адзначаюць сваё 130-годдзе, пераважаюць мерапрыемствы, звязаныя непасрэдна з гісторыяй роднага горада.

Пётр Міхайлавіч падкрэсліў, што пры арганізацыі летніка ўлічаны, так бы мовіць, сацыяльны фан: у "Сонейку" адпачываюць і адпачываюць дзеці з малазабеспечанымі і шматдзетнымі сем'ямі.

Пры летніку створаны працоўныя бригады. Дзячынцы і хлопчыкі ў асноўным займаюцца падрыхтак чысціні на бліжэйшых вуліцах горада.

А як быць з дзецьмі, якія адпачываюць неаграганізавана? Пётр Міхайлавіч на гэта пытанне адказаў так:

— У другой палове дня настаўнікі фізкультуры Ірына Садкова і Дзмітрый Снідін на стадыёне ладзяць з гімназістамі заняткі, спартыўныя мерапрыемствы.

Наш кар.

Инструктивно-методическое письмо Министерств образования Республики Беларусь по информатике на 2001—2002 учебный год

В соответствии с учебным планом в 2001/2002 учебном году объем часов на изучение предмета "Информатика" следующий:

Уровень изучения	Класс			
	VIII	IX	X	XI
Базовый	2	1/2	0	0
Повышенный	0	2	2,3	2,3
Углубленный	3	3	3,4	3,4

Преподавание предмета осуществляется в соответствии с программами, утвержденными Министерством образования Республики Беларусь и опубликованными в сборнике "Программы средней общеобразовательной школы. Информатика. VIII—XI классы" (Минск, НМЦентр, 2000 г.). Все программы для повышенного уровня изучения рассчитаны на 136 часов (2 часа в неделю), для углубленного — на 204 часа (3 часа в неделю). При увеличении объема на 1 час в неделю рекомендуется использовать его на решение олимпиадных задач.

Изучение информатики в X—XI классах на углубленном и повышенном уровнях по программе авторов Котова В.М., Мельникова О.И. целесообразно вводить в классы, которые изучали предмет в VIII—IX классах на углубленном уровне по программе авторов Быкадоров Ю.А., Волкова И.А., Котова В.М. и др. Если учащиеся не изучали информатику на углубленном уровне в VIII—IX классах, в X—XI классах рекомендуется дополнительно использовать 1 час в неделю на рассмотрение тем по методам алгоритмизации из программы VIII—IX классов или использовать программу для школ (классов) с углубленным и повышенным уровнями изучения информатики авторов Павловского А.И., Гращенко П.Л., Пупцева А.Е.

Программа авторов Павловского А.И., Гращенко П.Л., Пупцева А.Е. предназначена для учащихся X—XI классов, которые освоили курс информатики в VIII—IX на базовом уровне и изучают предмет на углубленном или повышенном уровнях. Последовательность тем и количество часов для соответствующих уровней приведены ниже. Содержание учебной программы и требования к знаниям и умениям школьников на углубленном уровне должны быть соблюдены учителем в полном объеме, а на повышенном уровне по усмотрению учителя сокращены согласно выделенному в программе учебному времени для этого уровня.

Для X—XI классов с экономическим профилем рекомендуется использовать программу, опубликованную в журнале "Информатизация образования" № 4 за 1999 год (автор Шагалникова Н.И.). В этой же статье приведен перечень задач с решениями для классов этого профиля ("Информатизация образования" №4 4/1999, 1/2000). В журнале "Информатизация образования" № 2/2001 опубликовано содержание темы "Автоматизация бухгалтерии с использованием программы "1С: Бухгалтерия" (автор Мытнин Н.П.) для вариативного раздела 9 программ.

В VIII классах предусмотрено изучение информатики на базовом или углубленном уровнях. IX классы, начавшие изучение предмета в прошлом году на повышенном уровне, продолжают изучение информатики в объеме 2 часа в неделю. При изучении предмета в IX классах на базовом уровне рекомендуется в первом полугодии добавить дополнительно 1 час из школьного компонента для отработки практических навыков.

Независимо от выбранного профиля и типа учебного заведения изучение всех тем базового курса является обязательным.

В замечаниях к учебному плану указаны условия деления класса на группы. Деление на группы рекомендуется осуществлять с таким расчетом, чтобы количество учащихся в группе соответствовало количеству компьютеров в кабинете.

Для поддержки базового курса "Информатика" в школах, оснащенных IBM-технологией с операционной системой (ОС) Windows или модернизированными КУВТ "Корвет", необходимо использовать следующее программное обеспечение (ПО):

Тема	Тип техники	
	IBM-совместимая техника (ОС Windows)	Модернизированный КУВТ "Корвет" (Корвет + IBM)
1. Обработка текстовой информации	Интегрированный пакет "Microsoft Works 3.0" (или 4.0)	Интегрированный пакет "Microsoft Works 2.0"
2. Системы управления базами данных	Графический редактор "Paintbrush" (или Windows)	Графический редактор "Акварель"
3. Электронные таблицы	Графический редактор "Paintbrush" (или Windows)	Графический редактор "Акварель"
4. Обработка графической информации	Система "ИнтАл" с набором исполнителей	Система "КуМир" (Е-практикум) или "ИнтАл" с набором исполнителей
5. Основы алгоритмизации	* ПМК "Основы моделирования" (авторы Быкадоров Ю.А. и др.) * ПМК "Основы моделирования" (авторы Гращенко П.Л. и др.)	ПМК "Задача. Модель. Компьютер" (авторы Гращенко П.Л. и др.)
6. Задача. Модель. Компьютер	* Чертежно-графический редактор "Компас-График" (версия 4.6 для ОС MS-DOS; версия LT 5.9 для ОС Windows 95). * ПМК "САПР-школьников" (авторы Гращенко П.Л. и др.)	Графический редактор "Акварель"
7. Основы автоматизации проектирования		

* Пакет работает под ОС Windows 95 и выше. В школах с модернизированными КУВТ "Корвет" (локальная сеть NET-CP/M и DOS-Line версия 3.x) знакомство учащихся с системой Windows является обязательным.

При преподавании отдельных тем рекомендуется использовать дополнительно к учебным пособиям следующие программно-методические комплексы (ПМК):

1. Быкадоров Ю.А., Зекон М.Г., Кузнецов А.Т. Основы моделирования: Методический комплекс по курсу информатики (книги для учителя и ученика). — Мн.: "Инис Софт", 1997. / Книга для учителя содержит набор моделей и принципы их построения в электронных таблицах и в системе "ИнтАл". Содержит основные операции при работе в системе моделирования задач "Нисотон" и упражнения на исследование готовых моделей в этой системе. Методическое пособие содержит тематическое планирование и разработки уроков.

2. Герасимович А.А., Зекон М.Г., Пуныко Д.И. Знакомство с Windows 95: Методический комплекс по курсу информатики (книги для учителя и ученика). — Мн.: "Инис Софт", 1997. / Книга для учителя содержит основные операции при работе с операционной системой Windows 95, графическим редактором, программой для работы с файловой системой.

3. Гращенко П.Л. Задача. Модель. Компьютер. / Включает пакет программ, содержащий следующие модели: планировка в квартире, графопостроение, модель компьютера, биологическая модель, транспортная задача, симплекс-метод и др. Методическое пособие содержит тематическое планирование, разработки уроков, разбор задач и принципы построения и исследования моделей в электронных таблицах, в системах "КуМир" и "ИнтАл". Предлагает описание готовых моделей и упражнения на их исследование. Практическое пособие для учителя содержит справочный и практический материал по данной теме. Подготовлены варианты ПМК для использования на КУВТ "Корвет", "IBM-Корвет", IBM (под Windows 95).

4. Гращенко П.Л., Пуныко Д.И., Пуныко А.В. САПР-школьников. / Программно-методический комплекс предназначен для поддержки темы базового курса информатики "Основы автоматизации проектирования". Включает программное обеспечение и методическое пособие для учителя. Методическое пособие содержит теоретический и практический материал. Для последнего урока приводится в 2-х вариантах содержание тематического контроля знаний и умений учащихся, представленное теоретической тестовой частью и трехуровневой практической работой, предлагающей таблицы оценивания результатов по пяти и десятибалльной системам.

5. Гутowska Г.В. Знакомство с Windows. / Книга для ученика содержит основные операции при работе с операционной системой Windows 3.1 в модернизированном классе "Корвет", графическим редактором, программой для работы с файловой системой.

6. Гутowska Г.В. Локальная сеть NET-CP/M и DOS-Line. / Руководство содержит рекомендации для учителя по настройке и работе с локальной сетью NET-CP/M и DOS-Line.

7. Гутowska Г.В. Модернизированный "Корвет" (в трех частях). / Книга для ученика содержит материал, посвященный обработке текстовой информации, электронным таблицам и базам данных. В качестве программной поддержки для освоения материала этих тем используется интегрированный пакет Microsoft Works 2.0. По каждой теме дан большой набор упражнений.

8. Ершова С.Г., Пуныко Д.И. Основы алгоритмизации: Методический комплекс по курсу информатики (книги для учителя и ученика). — Мн.: "Инис Софт", 1997. / Книга для ученика содержит основные операции при работе с системой разработки программ "ИнтАл", принципы составления алгоритмов различных типов, примеры типовых задач и их анализ, упражнения для самостоятельной работы.

9. Ершова С.Г., Пуныко Д.И. Деловые применения компьютера (в трех частях): Методический комплекс по курсу информатики (книги для учителя и ученика). — Мн.: "Инис Софт", 1997. / Книга для ученика содержит основные операции при работе с интегрированным пакетом Microsoft Works 4.0. Три части посвящены обработке текстовой информации, электронным таблицам и базам данных. По каждой теме дан большой набор упражнений.

10. Козак А.Ф., Козинский А.А., Суслон В.А., Шемерей А.А. Инженерная подготовка и организация работы кабинета вычислительной техники в средних учебных заведениях. Метод. рекомендации. Брест: БПИ, 1998. 85 с. / Методические рекомендации содержат основные сведения, необходимые для выполнения работ по инженерной подготовке кабинета вычислительной техники и для организации занятий в таком кабинете. Приведенный материал учитывает специфику работы с современными персональными компьютерами. Авторы при составлении методических рекомендаций опирались на нормативные документы и стандарты РБ, России и ряда европейских стран.

11. Козинский А.А. Сетевые технологии: Учеб.-метод. пособие. — Мн.: БГПУ им. М. Танка, 2000. — 69 с. Учебно-методическое пособие является частью методического комплекса "Сетевые технологии". В нем содержатся теоретические и практические рекомендации для организации учебного процесса по новой теме "Компьютерные сети" базового курса информатики. Предназначено для преподавателей и студентов педагогических высших учебных заведений, а также для учителей информатики и учащихся средних учебных заведений.

Во все методические комплексы входит руководство для учителя, в котором приведено примерное планирование учебного материала по соответствующей теме.

Для учителей информатики также могут быть полезны методические пособия, подготовленные Академией последипломного образования для слушателей курсов повышения квалификации:

1. Болотко Л.Л., Монастырский А.П. Работа на персональном компьютере (в 3-х частях). Учебное пособие для слушателей системы повышения квалификации системы образования: часть 1. Операционная система Microsoft Windows; часть 2. Текстовый редактор Microsoft Word; часть 3. Электронные таблицы Microsoft Excel. Минск: Академия последипломного образования. — 2000.

2. Дзюба И.А., Монастырский А.П. Работа с базами данных в системе Microsoft Access. Учебное пособие для слушателей системы повышения квалификации системы образования. — Минск: Академия последипломного образования, — 1999.

3. Болотко Л.Л. Информационные ресурсы Internet для педагогов. Методическое пособие для слушателей системы последипломного педагогического образования. — Минск: Академия последипломного образования, — 1999.

Вычислительно-аналитическим центром Министерства образования издается научно-методический журнал "Информатизация образования", в котором публикуются методические материалы по информатике, документы Министерства образования, материалы олимпиад по информатике различного уровня и другая информация, полезная учителю. Журнал выходит один раз в квартал, его полнотный индекс 75057. Большое разнообразие образовательных ресурсов собрано на Республиканском информационном узле по вопросам образования —

Ужо зусім мала часу засталася да адкрыцця X — юбілейнага — Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску». На галоўнай пляцоўцы ўсіх канцэртных праграм — летнім амфітэатры — завяршаецца рэканструкцыя. Над грэмернымі, за сцэнай, надбудаваны яшчэ адзін паверх, дзе размясцілася адкрытае кафе. Мяняцца частка сядзенняў у амфітэатры, ідзе добраўпарадкаванне тэрыторыі.

НА ЗДЫМКУ: так выглядае сёння галоўная пляцоўка фестывалю «Славянскі базар у Віцебску» — летні амфітэатр.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛТА.

Новыя кнігі

Літаратурныя партрэты Алеся Марціновіча

“Элегіі забытых дарог” — такую назву мае адна з новых кніг Алеся Марціновіча, якая выйшла ў свет у выдавецтве “Полымя”. У прадмове да яе аўтар гаворыць: “Колькі тых, хто дзякуючы свайму таленту, вялікай творчай энергіі праславіліся пры жыцці, а пасля былі незаслужана забыты!”. Напрыклад, не так і шмат мы ведалі пра Яна Віслацкага, Міхаіла Цішкевіча, Максіма Вашчанку, Іосіфа Коная, Міхаіла Слешку, Івана Давравольскага, Карла Шыльдера, Івана Гарбачэўска і пра другіх герояў кнігі “У часе прасветлення” (“Полымя”, 1999 г.) названага аўтара. А гэта ж слава нашай зямлі, яе гонар!

Асобных выданняў кніг у Алеся Марціновіча набіраецца амаль чэары сотні. Сярод іх — “Далучанасць” (1990 г.), “Пад небам вечнасці” (1990 г.), “Хто мы, адкуль мы” ў двух кнігах (1996, 1998 гг.), “Святая Ефрасінія” (1999 г.). Гэты пералік можна доўжыць. Яны выходзілі ў нашых выдавецтвах “Мастацкая літаратура”, “Юнацтва”, “Полымя”, “Народная асвета”, у бібліятэчных часопісах “Малодосць”...

У ліку першых была кніга “Дя Каменкі брутэй” (“Полымя”, 1992 г.) — краязнаўчы аповед пра Капыльшчыну. Аўтар затрымаў увагу чытача не на выкараненні пакалёвальных планаў і сацыялістычнага стабільнасці, не на жыццёвагадоўчых фермах з іх працаўнікамі, як гэта было прынята ў той час, а на сівай мінуўшчыне. Чытач адразу прыняў такую літаратуру. І цікава, да яе не змянялася.

Адной з кніг, што выдала “Юнацтва” ў 1996 годзе, аўтар даў назву “Зерне да зямлі”. Больш за дзесяць год Алеся Марціновіч збіраў зерне да зямлі паўзабытых, а то і зусім забытых падзеі роднай гісторыі, імёны людзей, “што на небасхіле нацыянальнай культуры з’яўляюцца зоркамі першай асветніцтва”. Рагнеда, Усяслаў Чарадзей, Ефрасінія, Полацкая, Кірыла Тураўскі, Войшыла, Леў Сапега, Іван Чарскі, Мікалай Судзілоўскі, Якуб Наркевіч-Елка, Усевалад Ігнатюк, Уладзіслаў Галубок, Міхась Зайбид-Сумішкі — вось далёка не поўны пералік славных людзей са згаданай кнігі.

Аўтар свае творы пазначае так: гістарычныя нарысы, артыкулы, эсэ, літаратурныя партрэты. Алеся складае ўжо шматомную серыю пра выдатных беларускіх сучаснікаў і дачок. Пра іх аўтар піша вобразна, цікава, змястоўна, стараецца паказаць героя твору на фоне тагачаснага грамадскага ладу.

Алеся Марціновіч не прыгледзіўся храналагічнага прычыну ў выкладанні падзей, апісанні жыцця і дзейнасці чалавека, пра якога піша. Стараецца з першых радкоў даць вобразную малюнку, якая “раскрывае” сюжэт твору.

Вось першыя словы літаратурнага партрэта: “Ой, ты кніжына, ды свабодная...”. “Ночкі вы, цёмныя, сяброўкі мае адзіныя! Прыходзіце, знікаеце, адна другую змяняеце. Даўно я лік вам страціла, не памятаю, калі ўжо з вамі зыкла, сяброўкамі сваімі лічыцца стала”, — так у келлі разважае ў адзіноце

чарніца-манашка Анастасія, былая кніжніца Рагнеда. Ад кнігі да кнігі Алеся Марціновіч ідзе, нібы па прыступках высокай лесвіцы. Нездзе на сярэдзіне гэтых прыступак, а менавіта ў 1996 годзе, за кнігу “Зерне да зямлі” ён ушаноўваецца Дзяржаўнай прэміяй Беларусі.

Нельга сцвярджаць, што сёння лаўрэат перарос сваіх творчых субартоў-крытыкаў і літаратурнаўцаў, з кожнага з іх свая ніша: адны пішуць манаграфіі, другія — літаратурна-навучныя працы, трэція займаюцца навуковай работай крытыка. У Алеся Марціновіча — свой творчы палітэк, на ім ён працавіты, дабрыня араты.

У нашу літаратуру Алеся Марціновіч прыйшоў са старо-нак штотыднёвіка “Літаратура і мастацтва”, у рэдакцыі якога больш за дзесяць гадоў загадваў аддзелам літаратурнага жыцця. Цяпер ён — першы намеснік галоўнага рэдактара часопіса “Беларуская думка”. Сёння, як і раней, часта ў “Ліме” і ў другіх рэспубліканскіх газетках і часопісах знаходзім творы гэтага самабытнага аўтара. Піша ён пра новыя кнігі вядомых пісьменнікаў, не забывае і малых. Для кожнага знаходзіць шчырыя словы, акрыяе для творчай працы, дае слушныя парадзі. Не забывае і сваё асноўнае прызначэнне — пісаць літаратурныя партрэты нашых славутых землякоў.

Трэба прызнацца, нашы крытыкі і літаратурнаўцы яшчэ не аддалі належнай увагі творам рускамоўных аўтараў, якія жывуць і працуюць у Беларусі.

Алеся Марціновіч у кніжцы “Дарога ў запаветнае” (“Юнацтва”, 1992 г.) разглядае творчасць Аляксандра Міронава, Івана Новікава, Віктара Трышчанкі, а таксама сённяшніх добрых вядомых рускамоўных пісьменнікаў Міхаіла Чарніна, Івана Бурсава... Расказваючы пра жыццёвыя і творчыя дарогі і сімвалічныя гэтага аўтара, ён знаходзіць для кожнага з іх свае, адметныя словы і фарбы.

Нялёгка іны аказаліся і для Алеся Марціновіча, калі яму даводзілася ісці да некаторых сваіх твораў, які кажуць, па цаліку. Выдавецтва “Мастацкая літаратура” ў 1996 годзе надрукавала кнігу “Дзе ж ты, храм праўды?”. Такое выданне ў нас было створана ўпершыню. Можна толькі здагадацца, колькі спатрэбілася аўтару творчых высілкаў, каб напісаць гэтую кнігу — так дасведчана расказаць пра пісьменнікаў беларускага замежжа, даследаваць эмігранцкія перыя-

дычныя выданні, калектыўныя зборнікі.

Альбо возьмем зборнік літаратурна-крытычных артыкулаў “Шляхам праўды” (“Народная асвета”, 1994 г.) — выбраныя старонкі беларускай літаратуры ў святле сённяшняга дня, якія, як гаворыцца ў анатацыі да кнігі, “...па розных прычынах са спазненнем прыйшлі да чытача або зусім не выдаваліся”. Кніга рэкамендуе Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь як дапаможнік для настаўнікаў. У ёй — нарысы пра вядомых беларускіх пісьменнікаў — М.Багдановіча, Я.Купалу, Я.Коласа, К.Крапіву, З.Бядулю, Ц.Гартнага, П.Броўку, П.Глеб-ку, П.Труса, А.Кулішова, М.Танка, К.Чорнага, П.Панчанку, А.Пысіна, С.Шушкевіча, К.Кірыенку, А.Асіпенку, А.Вялюгіна, А.Астроўска, А.Русецкага, І.Шаманкі, І.Навуменку, А.Васілевіча...

Есць у Алеся Марціновіча дапаможнік і для педагогаў дашкольных устаноў — “Свята чароўных літаратурных” у двух кнігах (“Народная асвета”, 1997-1998 гг.). Аўтар дае выбраныя старонкі дзіцячай беларускай літаратуры.

Для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту пісьменнік напісаў у сааўтарстве з Таццянай Мушынскай зборнік аповяданняў і казак “Віця Неслукх у краіне мурашоў”, якую ў 1995 годзе выдала выдавецтва “Юнацтва”.

Летась у “Юнацтве” з’явілася новая кніжка Алеся Марціновіча для дзяцей — “Златавуст з Турава, альбо Якая яна, старажытная Тураўшчына” — пра Кірыла Тураўскага, царкоўнага дзеяча, асветніка.

Неўзабаве “Юнацтва” паралізе яшчэ адной цікавай кніжкай пісьменніка — “Сімяон, сын Полацка”, дзе расказваецца пра беларускага і рускага грамадскага дзеяча і асветніка.

Алеся Марціновіч павёдаў нам пра многае, расказаў пра многіх. А чамусьці пра аўтара гэтых цікавых выданняў ведаем мы толькі з невялікіх артыкулаў, якія можна знайсці ў бібліяграфічным даведніку “Беларускія пісьменнікі” ды ў 10-м томе “Беларускай энцыклапедыі” (2000 г.), дзе гаворыцца: “Марціновіч Аляксандр Андрэевіч (н. 18.8.1940, в.Казловічы Слуцкага ра-на Мінскага вобл.), бел. літаратурна-навуц, крытык, публіцыст. Скончыў БДУ (1968). Працаваў у рэдакцыі “Літаратура і мастацтва”, Друкуеца з 1964...” — далей ідзе сухі пералік асобных выданняў, даюцца даты, калі яны выходзілі. Вось, бадай, і ўсё, што можна даведацца пра гэтага таленавітага аўтара.

Даўно ідзе гаворка пра тое, каб заснаваць серыю кніг пра нашых славутых землякоў. Яшчэ раз прыходзіць да такой высновы, прычатыўшы літаратурныя партрэты Алеся Марціновіча.

Алеся МАХНАЧ, член Саюза пісьменнікаў.

Жнівень

Пяшчотна-ласкавы летні дзень. Жанчына сярэдніх год сядзіць на сінняй лаўцы пад старою ліпаю. Яна ціхенька пяшчотна праводзіць рукой па ствале дрэва, задумлена глядзіць удалачыню.

У вачах — сум. Магчыма, калі гэтай ліпы каханы прызначыў ёй спатканні? А можа гэта дрэва — сведка расстання? А можа...

Ну што гадаць, проста прыгамілася кабета ды прысела адпачыць.

Жнівень. Сярод густой зялёнай лістоты ўжо часцяком пракідаюцца жоўтыя лісточкі.

На папалішчы кахання

— Добры дзень, каханы!

— Добры дзень.

Маўчанне.

— Ну што ты маўчыш? Чаму ты зноў маўчыш? Ты забыў мяне, так? Усё забыў... я праўду кажу?

— Ну што табе кажаць, жанчына заўжды мае рацыю. — Дзякуй!

Кароткія гудкі ў тэлефоннай трубіцы. Увесь шлях дахаты з таго клятага тэлеграфа яна дарэкала сабе, што вась не вытрымала, ізноў патэлефанавала яму. Навошта, навошта было пытацца, і так жа вядома, што ён адкажа...

Белы танец

— Ну што ты сядзіш, чакаеш літасці ад прыроды? Дзеянчай! Ідзі і запрасі яго! — суседка па пакоі, дама энергічная, сумаваць не дае. Ок! Як у вір з галавою! Ну, запрасіла.

Ну, танцуем.

Над санаторыем плыве шчымыліва-сумная мелодыя. І што гэта мне здалася, што

3 настаўніцкага дзённіка

Варыяцыі на тэму кахання

гэты мужчына падобны на... Ну, не мае значэння на каго.

Ніколікі не падобны. Чужы чалавек. І няёмка з ім, і размаўляць няма пра што. Хутэй бы скончыўся гэты белы танец!

Па нейкім сваім капрызе лёс звёў нас на імгненне, вась быццам бы побач, а так далёка — кожны ў сваім вымярэнні.

...Над санаторыем у настальгічным суме плыве шчымыліва-жудлівая мелодыя старога танга.

Праз дваццаць год

Дваццаць год таму Ліна закахалася ў яго без памяці. Ну хіба можа блукітаваці кучаравы прычэп з вышнімі свайго росту заўважыць шэрую малечу-худзечу, ды яшчэ ў акуларах, да таго ж сіняю панчоку і векавуку? Ва ўсякім выпадку, яна так думала. Але ж каб ніхто пра гэта не здагадаўся, Ліна ганарліва зазірала нос угору і адмярала крокі, пастукаючы высокімі абцаскамі. Маўляў, не патрэбны нам, вучоным-аспіранткам, нейкія там студэнты-двоечнікі.

...Дваццаць год таму, як і цяпер, у яго была процыма паклонніца. Аднак жа ён марыў аб ганарлівай аспірантцы, якая ўся далкам акулалася ў гэтую сваю матэматыку і не заўважала наўкоў нікога, тым болей студэнта-двоечніка.

Калі ж праз дваццаць год пры выпадковай сустрэчы яны нечакана расказалі пра адзін аднаму, то штось змяніў у сваім лёсе ўжо не мелі права: сем’і, дзеці. Шкада...

Рэха юнацтва

— Пачакайце! Ну пачакайце, калі ласка!

Жанчына стомлена пералажыла цяжкую сумку з адной рукі ў другую і пакрочыла далей, не звяртаючы ўвагі на вокліч незнамага мужчыны.

— Ды пачакайце ж вы! Я вас усё жыццё кахаю!

— Што? — кабета ад нечаканасці прыпынілася. — Вы мяне з кімсьці пераблыталі.

— Нічога я не пераблытаў! Я ў малодасці прыязджаў у вашу вёску, каб хоць здаля паглядзець на вас. Вы былі такая прыгажуня, што я проста баўся да вас падыхіць. Вы і зараз прыгожая. Я ўсё жыццё гляджу на вас. Не ведаю, як сёння асмеціўся падыхіць.

— Што ж, дзякуй вам на добрым слове. Толькі праводзіць мяне няма патрэбы.

Жанчына павярнулася і пайшла сваёй дарогай. Яна ніяк не магла ўспомніць, сустракаўся ёй гэты мужчына ў малодасці ці не. Але ж на душы пасвятлела ад таго, што нехта памятае, якой прыгожай была яе вясеннашата вясна. Пахмурныя вясенскія хмары крышачку разыш-

ліся, і цёплы сонечны праменьчык на імгненне сагрэў замёрзлую зямлю.

Звычайная гісторыя

— Часам я кажу табе “Добрай раніцы, каханы!”

— Я заўсёды адчуваю гэта. У мяне ў такі дзень зранку святочны настрой.

— Часяком увечары я кажу табе: “Спакойнай ночы, каханы!”

— У такія вечары я выходжу на балкон, доўга куру, а потым не магу заснуць.

— Ужо ідзеш?

— Так, на жаль, трэба ісці — справы.

— Калі цябе чакаць?

— Не ведаю, калі змогу вырвацца.

— Я разумею: праца, жонка, дзеці...

— Так, мая каханая, ты ж у мяне разумніца, усё разумеш.

Ведаў бы ён, як гэта цяжка і горка ўсё разумець...

Поры года

Пачатак сямідзесятых. Гага. Маладая дзяўчына садзіцца ў таксі. Валзіцель-грузін паглядзеў на светлыя валасы, на загарэлы твар: “Сядай, чужая радасць! Ты замужам? Не? Ну тады — чужое ішчасце”. І працягнуў свежую руку. Вясна...

Сярэдзіна васьмідзесятых. Ялта. Жанчына плыве да буйка. Знянашка, як са дна мора,

побач усплывае джыгіт: “Ты такая прыгожая, як гэтая прырода наўко. Самы росквіт”. Спятконае лета...

Канец дзевяностых. Завіўка, мажыя. Чорны плашч. Ну, хоць яркі шалік на плечы! У старым парку незнаёмец малое эцюд. Падняў вочы: “Жанчына! Вы яшчэ такая прыгожая! Вы так пасуеце да гэтай ранняй восені!”

М-м-да, вась толькі каб не гэтае “яшчэ”? Нічога, трымайся, сяброўка! Кажуць, зіма таксама бывае прыгожая.

Восеньскі дождж

Позні вечар. Званок. Дзіўна, навошта ён прышоў? Не бачыліся ўжо год пятнаццаць. Усё даўно забыта. Усё прайшло.

...Мужчына і жанчына п’юць каву, гавораць пра дробязі. Яна ўпотаў паглядае на гадзіннік — заўтра рана ўставаць. Ну навошта ён прышоў? Чаму сядзіць так доўга? Позна ўжо. Даўно ўсё адкрасавала. Адагэла. Адабала.

А пастарэў ён, пасівеў. Аднак усё роўна такі прыгожы, такі родны... Досыць! Прыпыніся! У гэтага твайго прыгажуня сям’я на лаўках. Дарэмна ён прышоў. Назад у мінулае дарогі няма. Няхай ідзе дахаты. Ну, ідзі ж ты хутэй! Ідзі-і-і!

Ён устаў, быццам пачуўшы не думкі. Паглядзеў засмучана і сказаў, як па сэрцы ўдарыў: “Я кожны дзень дзякую Богу за тое, што ён стварыў ішце”.

Усё! Зачыніла дзверы. Як холадна. Хо-лад-на! Пустэча наўко. Так тужліва, так безнадзейна плача за вокнамі восеньскі дождж...

Галіна КАПЕЦКАЯ, настаўніца гімназіі Сетлагорска.

Выставы

Варажба з фотаапаратам

У сталічным Доме дружбы праходзіць выстава фотамастака Алега Яравенкі

“Фотаальбом № 1. Нашы марты. Пейзажы” — так называецца выстава Алега Яравенкі. Алеся, пэўна, і пачынаецца канцэптуальнасць.

З аднаго боку, выстава — своеасабым макет паліграфічнага альбома: вокладка, невялікая анатацыя (Алег Яравенка. Жыве ў Мінску, дзе пазнаёміўся з фотаклубам і сябраў з ім па сённяшні дзень... і г.д.), першая старонка, другая, трэцяя і гэтак — да апошняй. Выстава нават “цінуецца” як альбом (побач — спружына для мацавання).

З другога боку, фотаальбом — рэч у пэўным сэнсе прыватная, нават інтымная і ў той жа час даступная і адкрытая: тайна засталася дзесь

там, паміж вачыма фатографіі і аб’ектывам, паміж аб’ектывам і самім аб’ектам, урэшце, у ванітках з тымі што апущанымі туды лісткамі фоталаперы... А тут, у самім альбоме, — усё відавочна і ўсё зразумела. Зрэшты, калі што і не зразумела — калі ласка, пытайцеся, мастак побач...

Хача, шчыра кажучы, разгаварыць Алега Яравенку аказалася не надта і проста. Па ягоных жа словах з анатацыі, ён “не любіць шмат гаварыць, асабліва пра відавочнае і зразумелае. Затое відавочнае і зразумелае можа ўбачыць у нечаканым святле. Упэўнены, што фотакamera — гэта жывы орган, які падпарадкоўваецца імпульсам душы. Згодны, што вялікі на-

бытак — быць набойным і задаволеным, бо мы нічога не прынеслі ў свет, зразумела, што мы нічога не можам і вынесці з яго”.

І яшчэ, гэтаксама з анатацыі “сам — пра сябе”: “Любіць сабак і людзей, але больш прыроду. Бо, як сказаў псалмапеўца, “нібесы прапаведуюць славу боскую, і пра справы рук ягоных вышчае неба. Чалавек жа больш вяртае пра сябе”.

Шлях Алега Яравенкі да фотамастацтва прыкметы і паказальны: першае пакліканне да фотасправы — у дзяцінстве і першыя аматарскія здымкі — любімым “фэдзікам” (“няма каму было вучыць і няма дзе было вучыцца”); знаёмства з мінскім фотаклубам і першае прызнанне ў сяброўскіх колах (“нешта атрымалася; сказалі — добра”), вучоба ў Маскоўскім народным універсітэце (“яна нічога мне не дала; даў фотаклуб”); “руцінная”, а таму і не асабліва цікавая і тым больш непрыбытковая праца спачатку фатографам на заводзе, а потым у Доме фота...

Тут рабля вялікую паўзу, бо цяпер на чарзе — ажно дзесяць загубленых гадоў няўдалых спроб наладзіць уласны бізнес (“усё папрадаваў, залез у пазыкі, спадзяваўся хутка стаць на ногі, ды за што не браўся, усё правальвалася”); і вась, нарэшце, справа лягнулася канчаткова, дзякуючы чаму і з’явілася магчымасць зазірнуць у аб’екты...

Пасля гэтай споведзі мне нават некалькі было задаваць Алегу зусім не патрэбныя, бо само сабой зразумелыя пытанні накіталі: дык што, фотасправа стала для вас своеасабым душэўна-маральным паратункам?

Невядома яшчэ, што цяжэй для чалавека пачобнага, назіральніка: залезці ў душу

да творцы або прабрацца на ягоную творчую “кухню”? А можа, гэта адно і тое ж... “Працэс? — крыху здзіўлена перапытае Алэг. — Усё проста. Усё на адчуваннях. Усталяваў камеру, паклаў адзін прадмет, другі, трэці. Прыладзіў лостэра — і здымаеш. І ніколі не ведаеш, што з гэтага атрымаецца: ці тры яблыкі — з паўтара, ці насуперак усім законам логікі і сіметрыі адлюстравання, з чатырох — сем бутэлек...”

Падумалася яшчэ, што гэта ж і ў пазіі тое самае: ніколі не ведаеш, якім будзе верш, пакуль пішаеш яго — па натхненні.

...Таямнічае асвятленне, лостэра, розныя дзіўныя прадметы і засяроджаны твар фотачараўніка... Усё гэта так нагадвае варажбу. Магію. Толькі белую. Бо гэтак лёгка адчуваеш сябе, перагарнуўшы апошняю старонку “Фотальбома”.

Мікола ЧЭМЕР.

Упраўленне адукацыі Мінскага аблвыканкама і педагогічная грамадскасць вобласці выказваюць шчырае спачуванне Георгію Іванавічу Нікановічу, начальніку ўпраўлення, у сувязі з напатаўшым яго цяжкім горам — заўчаснай смерцю БРАТА Мікалая Іванавіча.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК —
МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; на месцы галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблемна-навуковай — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафгэхадукцыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары дораў у рэдакцыю павядаляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштартны адрас (нумар паштарту, дату выдання, кім выданы паштарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нумар адраснага для дакладнасці фактаў і іншай інфар